MONITOR
Na R. P. 1769.
Nro. LXXXX.
Dnia 11. Liſtopada.

Ciąg dalſzy Materyi o wychowaniu Dzieci.

JEżeli nader niebeſpieczna ieſt małoſprawnym lub oboiętnym białogłowom nowo narodzonych dziatek ſtaranie y dozor zlecać, niemniey ſzkodliwſze za ſobą pociąga ſkutki ten tak wielce naganny powiiania y tłoczenia dzieci obyczay, ktory nieſpoſobne y nierozgarnione Niewiaſty powſzechnie zachowuią.

Pan de *Buffon* ſławny Akademik tak w tey ſprawie twierdzi: „ Są iedne „(o mamkach mieni) ktore porzuciwſzy „ſwe dzieci na iaki czas oboiętnie, nay„mnieyſzey o ich ſtanie niemaią troſkli-

„wości, inne dosyć okrutne, ktore tych „ięczenia wzruszyć y zmiękczyć nie. „mogą; w ten czas, te nędzne stworze- „nia w iakowąś bolow wpadaią rospacz, „ostatnią moc y siły wywnętrzaią, y „poty tak natężenie krzyczyć nie prze- „staią, poki iakieżkolwiek im siły wy- „starczyć mogą. Nakoniec to „zbyteczne silenie się w chorobę „ich wprawia, albo przynaymniey „znuża ich na sile, y w nich osłabia „rzeskość, przez co porządek ich tem- „peramentu miesza się, y przyszły nie- „znacznie tworzy się w nich charakter.„

Lecz nie przestaiąc na rzeczywistości tych tu namienionych uwag, twierdzę z tym samym Autorem, y wielu innemi doskonałemi lekarzami, że zwyczay powiiania szkodliwy iest z każdey strony, zwłaszcza naturalnie kształtnym rodzącym się dzieciom; albowiem, ieżeli od przenikaiącego żywo dzięciecia członki zimna można łatwo zachować, tak ciasnym nie krępuiąc go zawiianiem, za coż więc na tyle niebespieczeństw, ktore ten tak przewro-

tny

tny obyczay oczywiście się przyczyniać zdaie, narażamy ich samochcąc.

A nayprzod, niechay iak naywygodniey będzie wyprawione powicie (czego po teraźnieyszych mamkach spodziewać się nie można) trudzi iednak dziecie, odeymuiąc mu ruszania się wolnego władzę; kiedy przeciwnie bardzo potrzebna iest, aby do ukrzepienia y utwierdzenia drobnych iego członkow, podług swey woli mogło niemi powodzić. Więc ieżeli biodra iego, kolanka y nożki tak mocną, iaką powicie bydź widziemy, tłoczone będą prasą, naymnieyszey mu władania członkami niepozwalaiąc mocy, zmiesza to nieomylnie przyrodzony ich porządek, y gibkość ich naturalną ścieśni, à tak nie maiąc właściwey sobie buyności y rozchodu, nabędą z tąd niekształtu, y iakoweysi niezgrabności, ktorey nigdy by niemiały, gdyby właściwą tylko samey naturze bez wszelkiey sztuki y przysady rządzenia swym dziełem zostawiono wolność.

Po-

Powicie, zrzędne y niespokoyne czyni dziecię, ściskaiąc go bowiem gniew y nudność w nim iakowąś wzbudza, zkąd wszelkie usiłowania, ktorych do wywikłania się używa, więcey do porządnego cząstek ciała iego składu przeszkadzaią, niżeliby złe na pozor ułożenia, ktoreby samo w wygodnym mieyscu wolno położone działało, temuż zaszkodzić miały; ani ia tego poiąć nie mogę, iakimby sposobem dziecie w pierwiastkowey życia swego porze, ktore ieszcze zmysłow swoich nie używaiąc powodu, większą połowę dnia y nocy przesypiać zwykło, y ktore tylko, albo czczość, albo dolegaiący uraz powicia budzi, zdrożną iaką wlanemu od samey natury kształtowi mogło formować postać. kiedy z drugiey strony oczywista iest, że te iego natężone ruszania, ktore wydobywaiąc się z tak go wielce ściskaiących więzow, zwykło czynić, przyczyną bywaią krzyczenia y ięczenia, ktore niemniey przyczyną bydź mogą ruptury, albo niestrawność w nim sprawuią pożytecznego pokarmu, albo o ciężką ie

przy-

przyprawuią niemoc, albo właściwy w nim przeistaczaią temperament.

Wolne buianie młodych członkow, skuteczne zawsze iest Dziecięciu do nabycia rzeskości, ani trzeba bynaymniey powiciem tamować te poruszenia, ktore instynkt natury w nim sprawuie, y ktore do zmocnienia się, są mu nader potrzebne.

Jeżeli piersi dziecięciu przez powiianie ściśniesz, iuż ci proporcyonalny w nim ksztalt odmienisz, tak bowiem ściśnione, nieskładnieysze à nadewszystko slabsze zostaią. Sciąganie bowiem mocne członkow, y tych części ciała, ktore większego rosprzestrzenienia y wzrostu potrzebuią, iako są stawy, chrzęstki y kości nowo narodzonego dziecięcia, wielką w całym rosporządzeniu ciała sprawuią niemoc y niesklad. Niedawno w sławnym Dikcyonarzu *Encyclopedya* nazwanym, pod słowem *emmaillotement* (powicie) czytałem; że wszystkie we wnętrznościach wady, zatkanie w gruczołach y inszych naczyniach, są częstokroć nie-

szczę-

ſzczęśliwe ſkutki tego tak gwałtownego tłoczenia, ktore ten ſok czyli miazgę poſilaiącą, ku doſtatecznemu wſzech części ciała ożywianiu od Stworcy ſporządzoną tamuiąc, z przyzwoitey ie wilgoci oſuſza y morzy. Y ztąd widziemy, iak wiele ieſt ludzi na pierſi, y żołądek niebeśpiecznie zapadaiących, à to dla tego, że naczynia miazgę rozſyłaiące po tych wnętrznościach, ściśnione będąc przez uſtawiczne powiianie, doſtatecznego nie mogły mieć nigdy rozkurczenia.

Więc pierſi dziecięcia nie powinny bydź nigdy ściſkane, żeby wolne płuc iego bydź mogło tchnienie, y ktoreby dość przeſtronności miały do powolnego ożywiaiących duchow w ſiebie brania, zkąd tchnienie iego tym łatwieyſze będzie, im w obſzernieyſzey pierſi iego zoſtawione będą otworzyſtości: Nie trzeba tedy z ſamych koſtek y giętkości tego utworzonego dzieła łamać powiciem, przez ktore zapewne udzielone od natury utraci pożytki, á chorob rozmaitych y defektow nabędzie.

Iego także żywot wolny iak pierſi bydź powinien, bez czego wyſtarczaiącey cząſtki pokarmu do ożywiania y pomnożenia ciała potrzebnego zatrzymać nie zdoła, y ani wątpić potrzeba, że ieżeli żywot iego obwodem powicia ściśnięty będzie, należytey pokarmu żołądek iego nie ſprawi ſtrawności, y ieżeli wątroba, ktora według proporcyi, więkſza ieſt zawſze w niemowlęciu niż w odroſłym iuż dziecku, ściśnięta będzie, ſtłoczy żołądek, ciężką zarazi go boleścią, y uſtawicznym wyrzutem nadwątli ſiły, w tyſiączne na koniec wprowadzi niemocy, poki żyć będzie.

Zdarza

Zdarza śię widzieć, że dziecie w powiciu nie ukoienie krzyczące, tak natężonego przestaie krzyku, y iakoweś radości okazuie znaki, kiedy go z uciskaiących pieluch rozwiiać przychodzi. Pewnie go nieochędostwo z naturalney potrzeby kiedy pochodzące dolega, y ten usilny w nim płacz sprawuie? bynaymniey, ani ta podlewaiąca go nieczystość, ani głod uprzykrzony, tyle mu nigdy przykrości uczynić nie potrafi, iako ta ściskaiąca go zewsząd prasa, z ktorey oswobodzony, bardziey z udzielonego momentu wolności, ktorey usilnie pragnął, cieszyć śię zdaie, niżeli w pokarmie, ktorym nasycony został, smakować: gdy przeciwnie roskwila go, y nieutulony płacz na nim wymusza powicie, ktore po danym mu pokarmie nań wkładaią na nowe. Dziwować śię tedy trzeba, że iesteśmy tak nierozumni, iż tego nie możemy pomiarkować, albo czułemi bydź na to nie chcemy.

Ale daymy to ieszcze (czego rostropnie twierdzić nie możemy) że dziecie w ten czas śię tylko kwili, gdy go nieochędostwo iakie do płaczu pobudza, atolibym ieszcze gruntowny mogł przytoczyć dowod, ktorymbym ten tak przewrotny powiiania dzieci obyczay obalił z gruntu, zwłaszcza gdy dostatecznego czasu, y nayczuynieyszey ostrożności potrzebuie, więc pytam? ieżeli matka swego zbraniaiąca śię karmić dziecięcia, może sobie bespiecznie tuszyć, że znaydzie takową mamke, ktoraby za małą cenę tak przezorna, tak czuła, y tak obrotna była, że tyle potrzebnych starań, y tyle fatyg nieuchronnych kilkakrotnym razem ponowić zechce, czyliż nie oczywistsza iest? że dłużey, powicia swoie pokalawszy dziecie, w tym nie ochędostwie y nieczystym powietrzu zostawać

musi.

muſi, niźli go w tych chuſtach uwikłanego nayprędſza pilney mamki wydobyć zdoła pomoc.

Ja rozumiem, że dobrze powić dziecie, ieſt arcytrudna, y ztąd wnoſzę, że niepotrzebne na koniec y nieſkuteczne bydź muſi powicie, choćiażby z nayłagodnieyſzym ułożone było przemyſłem. A coż dopiero, gdy z oſtatnim obcey białogłowy będzie odbyte niedbalſtwem, ſzkodliwym wielce dziecięciu bydź nie ma? bo nie tylko wrodzony ciała iego kſztałt odmieni ſię, pierſi ztłoczą ſię oczywiście, wewnętrzne zboleią części, ale też ſamo nakoniec życie nieuleczoną zarażone niemocą ſkroci ſię wcześniey.

Nie wiem ktorego czaſu ten przewrotny naſtał obyczay, ieſt podobieńſtwo, że ſwoy winien początek niegodziwey oboiętności niebacznych mamek, ktore chcąc ſię oderwać do innych zabaw, wikłaią ie w te więzy, rozumieiąc: że w naybeśpiecznieyſzey od przeymuiącego zimna umieſzczą ie wygodzie. Albo podobno dzieci niekſztaltnie urodzone, z początku na poprawienie krzywych członkow powiiali, à widząc, że przez to niektore członki ich ciała ſię poprawiały, ztąd wnieśli, że dziecie ze wſzyſtkim trzeba mocno powiiać, y tak dobre rzeczy w każdych czaſach na złe bywały używane.

Podobno choć wielka niedbałość murzynek, nie rownie lepſzą bydź ſię zda nad naſz powiiania obyczay, ktore pracuiąc w polu, obnażone dzieci rzucaią w bruzdach, te bowiem kiedy potrzebuią pokarmu, oparſzy ſię o goleń ſwey matki, y ściſnąwſzy go mocno nogami, uymuią za pierſi, y do ſytości napoione, ſtaczaią ſię z łona ſwey matki na ziemię, á ſnem zmorzone, poty ſpokoynie śpią, poki ich głod tylko do zwyczaynego nie obudzi poſiłku, à to bez naymnieyſzey Matek ſwych w zwykłych pracach przerwy y przeſzkody.